

Materializem in Slovanstvo.

Spisal D. Josip Serbec.

(^{in ponadish} predstava prevedena.)

Tedajna doba imenuje se sploh doba materializma. Ljudje so zlozni o njenem imenu. Ke opomenu te besede, materializma, so različnih misli, in za to se tudi nemorejo zlagati v svojim mnenju o tej dobi. Nektarim je materializem negacija vsega duševnega na svetu, nekterim je identičen z naj hujšo osebnoš, jo in ti obravnavajo ali crtijo celo našo dobo brez daljšega premišljevanja.

Se drugi pa rabijo to besedo v svojem, resničnem, dobrem pomenu, in hvalijo tedaj po pravici materialistično dobo, in mi hočemo sprva pogledati materializem po svojem dobrem pomenu.

Človeštvo ina na zemlji reporodni namen in nalogo razvijati se in napredovati do meje za nas nesprevidljive, in tedaj do meje za nas neskončno oddaljene.

Časno je, da to ne velja samo na duševnem polju, nego ravno tako tudi na materialnem. Človeški duh je namreč popolnoma odvisen od vsega zunanjega

ravno tako, kakor je ropet truplje človeško in
sploh vse kovanajo odvisno od duha. Kajti na jedni
strani vidimo, da duševne moči človeške hirajo
in pumrjejo, ako truplje človeško ne dobi dosti
hrane, če preveč trpi, če more preterito delati;
na drugi strani pa vidimo, da duh daje truplju člo-
veškemu lepoto in zdravost, da duh zbudi vse v
naravi spavajoče moči, in sili vse reči sluniti
svojemu namenu.

Treči se tedaj sme, da je duh človeštva in
vsa materija neodpušljiva in tudi neposredno
edina pogodba jedna za drugo, in da tedaj člo-
vek mora ravno tako marljivo skrbeti za
svoje truplje in sploh za materialno blago-
stanje, kakor za izboljševanje duševnih
moči.

Te učne resnice sije zvesta sedajna doba.

Uprašajmo sedaj se, nappopreje, kakor smo
pa prišli do tega, da te misli povsod nad vla-
dajo?

V Prejšnjem stoletju, — pri Nemcih se

Nebo treba iskati predalec! Pred 30 leti nappopre-
je nadvladal pri omikarem evropskem
svetu slasti prištomih idealizem; to je
pečali so se omikari Guoji naj bolj z abstrakti
nimi znanostmi, z humanističnem izobra-
ževanjem. Ta doba je povzdignila človeštvo
nermerno, razvedrila mu je um, karale
mu je človeško vrednost, iz tega enakopravost

vesh ljudi, oblatila mu je sece, ni zapustila ta bla-
goslov človeštva za veselj. Pa ker je ta omikani
sves prezel drugi del svoje naloge, to je znanstvo,
ne preiskavanje vseh zvanajnih reči, ni ker je
tako pri svojim dusevnem delovanju prezel
potrebno stalno podlago, namreč življenje, je
moral tudi ostati enostranski.

Vasen ugled te jednostranosti so nam tacas,
ni drugače visoko razlušeni nemški utenjaki.

3
Kjubilis se deloma v filozofskih abstrakci-
jah, [Fichte je že dvomil na tem, ali vse kar
vidimo, sploh obstoji, ali se nam menda le
tako dozdeva, Hegel pride na sklep: Vse kar
je, je umno, vse kar je umno, tudi eksistira,
zato raj je tudi vsaka država in vsaka postava
Dobra - kakor da nebi na svetu prav 20 parovih
držav, in prav krivih postav!], & impo-
virajoč varnostinotjo so se prepisali o smes-
nih malenkostih [glasi jezikoslovci, ki so
napisali debeli knjige v jedni ali drugi
grški ali latinski besedici, in ki so menili,
da se mora celi svet kaminati za takšno
preiskovanje] - se lohje so pa karali
drugače izvotni pesniki tiste dobe, kam
vodi presiranje materialnih zadev; spra-
vili so na dan, med dosti dobrim, seveda
nenaravno, nerodno slovtvo, in sami
so se čutili nerečne, obupajoče, (i. Wertherki

6
čas, Weltschmerzperiode :/.

Tako živeči s svojim svetom so se oddaljevali od
naroda, in niso mu mogli biti učitelji in
vodje, kar je vendar pravi namen in na-
loga omikanskih ljudi. Tresi naroda, sicer
v običajen zametjen, je delal naprej po svo-
jem, in karal je prenapetim in obratnim
bratom svojim, dobojnim, in nesrečno
se čutečim, izdelovanjem, se številkami
svojim premorenjem in vplivom,
da so oni porahili ravnost na polovico
osega, kar je človeku treba; — na real-
nost. —

Sedaj se je obrnil ta omikanski svet po
malem tudi na materialno polje;
sedaj so začele nove znanosti razvi-
jati se, znanosti, ki so imele vidljivo
podlago, življenje. Karčeli so sedaj znan-
stveno, sistematično, priiskati in pre-
mislojevati vse faktorje, kateri na tem
svetu organsko delajo, začeli so sedaj
priiskavati vse znanje reči in objektiv-
na stroga pravila, po katerih se rav-
najo, premislojevali so sedaj človeka sa-
mega po svojem fizičnem bitju, po
lastnostih, po organskih potrebah, in
željah, in so spornasali vpliv človeka
na materijo, in materije na človeka,

ali medsebnе razmer med človekom in
rešni.

Stem se le maglo je razvijati se naravoslovje
v vseh svojih oddelkih, in naravno gospo,
darstvo se svojimi oddelki, posebno o polji,
živini in nanosti. Te znanosti ~~in nekateri~~
~~mi drugimi, postarini računata pa so~~
in hudo vedno bolj geslo sedanjega sveta.
Na praktične znanosti v piše in
klič sedanji svet, zvest si je, da ne
radostuje, če se samo nauči znanstva,
no misliti in sanjati, nego da se
mora tudi naučiti znanstveno reči
porokiti, ali znanstveno živeti.

To je v obče značaj naše dobe, dobe ma-
terializma. V tem je novi krepki korak,
kterega ^{vedno} človeštvo napravi, - ker zaradi
tega svojega značaja koristi in bo ko-
ristila tudi ta doba človeštvo neizmerno-
se veliko bolj ko prejšna! Da to dokazemo,
premisli najino samo to le: znanosti,
ki so čete materializma, hudo se jako
hitro razširile med prosti ljudstvo.

Te znanosti hudo vresničile to, počem
vse edihuje, namreč izobraženje celoga
sveta naroda na mesto posameznih oseb.
Ker, na jedni strani potrebuje materializma
živem sam umnih rok, in urjenih in

skleno spodocemih ljudi, ni zato hodo morali
možje, ki imajo oblast skrbeti sami za poduk
ljudstva; na drugi strani pa vidijo prosti
ljudje, železnice, fabrike, mnogovrstne
masine, ktere namesto njih skoro
vse prosto delo opravljajo, in oni
hodo vedno bolj in bolj priseljeni usi,
li se, in učili se, da si morajo zaslu-
žiti dostojni živež.

Materijalizem pa nam se neizogibno ko-
risti zato, ker je doleden, strog, da, neu-
smiljen: Tvoja ad človeka kol pogodbo
njegovega bitja delavnost, in sicer pa-
metno, vredno delavnost, in skromnost,
in kakor umetni računan, ali operateru
iz rare živere vse, kar je gnjilega, tako
pogubi in uniči materializem usa-
nega človeka, ki ni delaven in
skromen.

Resje, da tej neusmiljenosti deluje nasproti
na svetlo drugi faktor, to je Guberan,
kristjanstvo, ki pravi: V darovanju, v
darovanju je več blagor nego v jemanju.
Čim več pa ho moral vsak clovek stu-
diti in boriti se, za svoj živež, čim
več semu ho priljubila delavnost
k vsem dobrim, kar is nje sledi, in
čim meje ho tudi htel podpirati
lenobo in nemarnost, in niti neposredno

3 X 5

niti povredno, in' vkorenimil se mi bo boljé
in' boljé vsuogé srce, nek' drugi' stavek,
kterega narodno gospodarstvo uči, in' ta
je: Davanje in' darovanje brez vsekega
povrnjenja, je — neumnost. — Nikjer
se to vresnici ne kaže boljé, kot na br.
glesthem: Angli je neumnijer proti
ubogemu, in' ga is' celoga srca zanisuje.
V obče mu pravi: Če si ubog, si bil
sam kriv, kaj nisi bil delaven in
umeren! — In' vidimo tam na eni
strani korist tega modrovanja:
Angleški narod je umeren in' delaven,
(po nedeljah, kedar drugi' raprav,
gajo, kar so si med tednom resolusi
li, in'na krone raprte,) in' tem svo-
jim lastnostim sme pristeti to,
da mora na svoji najhni kemiji
si pridoliti dosti riveša, in' vlasti
tudi to, daje s' murgovrtinimi is' raj,
kami uel in' karal, kerkomora
človek s' vedno najhšim tudom,
in' vendar s' vedno večim v spohom,
si podvrei naravo, in' gospodariti
čez njo. Reci smemo, ne deljina
teh Anglešev ne bi moglo riveš na
svoji kemiji, če ne bi vedli tak delati
in' hraniti. Sedaj pa moramo še prav
resno pogledati drugo obrnjeno stran

Anglijskih rarnov in stem ugledom tudi slabe strani
Materializma sploh. Kak strašna je nevednost
siromastvo uborik teh, "poopers" na Anglijskem,
ko lokor rodovih hiva in pomre v majhnih
Gibkayah ukup gnejceno pol od lakote,
pol od nerodavega stanovanja, kolikor je
brez vsake strake. - Če večkrat smo brali,
kako posimni pri velkom maru na sto,
tine tucik ljudi ponoči hodi po Londonu
in brezupno kricami vpije po ulicah odmrata
inglada, prosice najmileje, naj jim od-
prejo vrata, da jih smutirenjo, vendar
pa hišni prebivalci ne odprejo, ker v oseb,
no dotiko nečijo priti, stemi suomaki, in
tolarijo se stem, da plačujejo svoje redne
dauke ka uboze. Vidimo tem veliko
glavnico, kakor porira majhno, gos,
podarja neizmerno bogatega vraven
svojih stradajočih delavcev, in
enakih prikarni tudi se pri Fran-
corih, Nemcih. -

Kako se do to spraviti sprejnjim
kvalenjem materializma dobe?

Vidili smo, kakor je kvaril jedno,
stranski idealizma na koncu
prejine dobe dosti imed omika-
nih ljudi. Vidimo tukaj ogrom-
no hujsko škodo, ktero napravila ma-
terijalizem pri celom narodu,

sko se jednostransko strogo izpeljuje, zanemarjaje drugo stran.

Na Angliškem je materializem že pre-
vladal vsako drugo čustvo, osebnost
in pojem osebne lastnine se je predalet
karvilar, materializem je tam še precej
karikiran, in ta napaka mora tudi
imeti svoje terke nastede. Ravno
tega pa materialna doba nič ne
zgubi od svoje nevarnosti za člo-
vestvo. Vsaj vlada v celi zgodovini
to pravilo, da vsaka doba svojo idejo
inarni izpelje do njenih naj ravnih
dostopov. Ker pa samo jedno idejo sve-
sto nastopa, in zato mnogo drugih
resnic puščavnemar, morajo iz tega
priascati tla, iz katerih se narodi
ucijo spornosti nove potrebe, nove
resnice, nove ideje. Sedaj pride boj
& konservativne stranke, ki ne mo-
re in ne more nove ideje razumeti, in
se z njo sprijamiti, vendar vsemu
vključno nova ideja & naga, in daja
narodnemu življenju nov značaj.

Tako se uči človeštvo skoro izklju-
čivo le & lastno skušnje.

Tako bo tudi slo & materializmom,
njegova haren bo ostala, prestroga

1

osebničnost, in vsa tla, ki is' nje pirašajo -
3 Mi se dajo skupiti v socijalnem oprasanju,
- morajo pasti, in bodo pala! - Tomora
in nam privedili vsaki, ki trdno trupa
na obeno, neustajljivo napredovanje in
razvijanje človestva.

To je trupa, na človestvo, izreči lahko,
ali pa ne bo preterko pota pokazati, po
kteri se bo socijalno oprasanje resilo,
ali pomislino, da so do sedaj vsi dotični
poskusi, počem od Fourierjevih
phalanstères do Schutze-Delitzschovih
kolorni, imeli okup tolikor, kakor
nobepega izdatnega uspeha?

Pa, kapadni Evropejci skušajo karlonj,
tega oprasanja resiti; velika glavica
bo pri njih se dalje porčela majhno, bo,
gastvo posameznih bo se večše, zato
pa tudi bo siromakov neorminanih,
pa tudi omikank okrog njih vedno več,
borba med njimi bo vedno večše, in
konca te borbe ni mogoče spreviditi,
kajti Kapado-Evropejci po svojim na-
rodnem značaju vep v materialnem
obziru samo delati in napredovati
na podlagi gospodarstva posameznega
človeka, in ta princip v rivilenju
vedno hoče lociti ljudje v milijonarje

in berace. Pri tem gospodarstvu vidimo v obse samo
jednega človeka kot osebo, t.j. samozadnega, ki
ima svojo pravo voljo, ki zapoveduje, ki sploh
ima pravico, češ, da obsere to gospodarstvo
tudi na stotine ljudi, ki v njem dan radnesom
delajo. Vse te stotine ljudi imajo samoplostiti, kar
se jim zapoveduje, dobivajo oboje enako plačilo,
ako gospodarstvo napreduje ali hira, sploh ~~ni~~
nimajo v klub svojega tuda nobene volje, - so tedaj
sušniki naše moderne dobe! - Ponavljam
tedaj: pri vsakem, velikem ali majhnem
gospodarstvu v zapadni Evropi je samo eden
udeleženik gospodarstva oseba, drugi pravi
udeležniki so v tisti vrsti & masinami. -
Masine, ki pri gospodarstvu delajo, dobivajo
poremog in loj kot brano, delavci plačilo,
da morajo delati, in dokler morejo delati,
potem se navadno odločajo. -

Kaj pomeni torej samo jedan človek je pri
gospodarstvu oseba?

Treba je sprva, pojem osebe na tanko preiskava-
ti:

(po Stein-u)

Stein
V osebi je trojno: 1. Osebnost, kot obstoječa,
2. Persönlichkeit an sich, ki obsere zavest lastne
osebnosti, 3. zastopništvo, 4. reprezentacijo, nas
proti občinstvu, potrdenje, 5. sankcijo, 6. vsa
kega osebnega čina, nadzornništvo nad
celo osebo, ter tudi odgovornost za osebo

življenjske sploh. Razino prva poglavitnost
osebe je osebno bitje.

2. Obsebe oseba vse duševne moči, ki imajo
organično življenje v misljenju, in ču-
tenju, iz katerih izvira volja.

3. Obsebe oseba materialne moči, kateri
dobivajo življenje neposredno od volje, in
kterih življenje ima ime: Čin, dejanje.

V vsaki osebi je tedaj trojno: bitje, volja,
čin; vse trojno pa je jedna neločljiva
organična celota, v volji in činu, v
organični zvezi in gibanju duševnih
in materialnih moči se javi življenje
osebnega bitja. Posamo, ako je bitje oseb-
no obstojice, je mogoče šteti in činiti;
pojmi šteti, činiti dobi se le življenje,
ako se uče & pojmi, jaz, ti, on, i. t. d.

Osebno bitje je penota duševnih in ma-
terijalnih moči, jednata volje in čina,
in cela oseba je tedaj organična združenost
duševnega in materialnega, — volje
in čina, v jednem konkretnem bitju.

Vse se je jedno od tega trojnega, zgine
oseba: brez konkretnega posebnega bitja
se ne more misliti, ne volja, ne čina,
tedaj ^{svi}ne osebne, — duševne in materialne
moči ostanejo mrtve. — brez volje
Tudi nimas osebe, konkretno bitje iz
materije same je k vesemu rivalni

rastlina, ki nista osebe. Dusevne moči in konkret,
 no bitje brez materije - to za nas svet tudini
 oseba, človeštvo ni zmerno, razumeti kaj tace
 ga, pa tudi ne verje na - Boga, sicer pa je tudi
 takih filozofov, ki pravijo, kaj je Boga ne,
 skansen, pa materija, svet, nestmonena, mora
 bujnost precivati celo naravo, mora biti
 narava jeden del bujnosti, in tako celo (nestmonena)
 bujnost oseba ne bi bila brez (nestmonena) -
 materije. Popibanje dusevne in materialne
 nega se se le kar osebnost bitje, - iz tega de
 lovanja dusevne in materialne
 pa se se le pomnožijo in razvijajo du
 seve in materialne moči, pa stem tu
 di se razvija in kristalira osebnost bitje, in
 tako osano od tega trojnega dejja drugemu
 uccu moči. V konkretnem bitju se
 pomnožijo pridelki dusevnik in ma
 terijalnih moči, povekša se konkretno,
 njegovo vedenje, zavest samega sebe,
 sunajna prikaren tega bitja je vedno bolj
 harmonična, skodnejša, lepša, in to bitje
 potem od svoje strani ropet goni dusevne
 in materialne moči, k večemu delovan
 ju, k delovnejšemu in srečnejšemu življenju
 in stem postane oseba z mirom vred
 nepa, Bogu spodalnejša.
 Tako vidimo, da za konkretno bitje

Min. Zila!

Dusevne in materialne moči, katerih bi mogla
ono oziogati; neskončne, in istem ^{stadiju} kladi
naravijanje cele osebe neskončno, - dohler
namreč osebno bitje obstoji. Pivotna
oblika, v kateri osebe na svetu se prika-
žejo, ^{je} posamesni človek.

Vidimo v človeku, * kakor v konkretnem bitju
Dusevne in materialne moči ^{za} naravijanje za
jednotne osebe delajo. Vsako človeško kon-
kretno bitje pa je od drugega različno.
Kajti dusevno in materialna sta tudi
vsako najneskončnega, in konkretna
bitja s. j. oblike, v katerem se prikazeta
in ~~se~~ tudi biti v svoji različnosti
neskončne.

V vsakem človeškem bitju se združajo dusevne
moči, pa stern, da to bitje dobiva dusevno hrano
deloma od zunajnosti, v kateri zunajnosti je
neskončno mnogo dusevnega ⁱⁿ živčnega,
v ~~vsem~~ vedenju, kar je človeštvo sploh si se
osvojilo, pa tudi skritega, to so ove resnice,
pravila, postave s. l. d. katerih se človeštvo ni
spoznalo, katerih pa nina re nalago spozna-
vati. Deloma pa se dusevno v vsakem
bitju pamnosti stern, da iz pridobitvega
re vedenja po dusevnem gibanju, mo-
gijju, čutenju ^{se} spozna v aj nove resnice.
V vsakem bitju tako naravija vedenje.
Oseba človeška se tako carvija dusevno,

in sicer, deloma, in lastnega dušnega delovan-
ja, in samega sebe, pa tudi in dušnega,
kar v umravnosti leži. Tudi dušno, kar
je v umravnosti bilo, si ne osebo v lastiti,
in to dušno postane tako tudi organičen
del človeške osebe.

Ravno tako pa je tudi materija v oziru
na človeško bitje. Če si konkretno človeško
bitje mislimo, se vidimo v njem sprva
človeško truplo kot organični del cele člo-
veske osebe. Človeško bitje pa jemlje vsaki
dan od umravnosti novo materijo, kot hrano
materijalnih človeških moči, in ker je ma-
terija, in dušeno v človeku organično, ne-
ločljivo vezano, je tedaj ta materijalna hra-
na ob jedrem tudi hrana za celo človeško
osebo. Sploh dušeno in materijalno more
ta in vsakom bitju enako dosti hrane ineti,
potem le more oseba biti harmonična, in
ne jednostranska.

Tedaj pa je vprašanje: V katerem trenutku
postaja ta ali ta konkretni del materije,
jeden organični del konkretne človeške osebe? —
Kotno vemo, človeško truplo je jeden del človeške
osebe. Kri, meso, kosti pa postanejo in materi-
jalne od rumnjaj doblene hrane.

V katerem trenutku postane tedaj na primer
riven, na primer kruh, jeden del moje osebe?
— Jeli takrat, kadar ga primem v roke,

Čaga spravim v usta, ali takrat, kedar ga po-
losim v usta, ali takrat, kedar pride v žilo,
dec, ali takrat, kedar je postajal kri in
kost, ali pa še prej?

Preje da nato dogovorimo, je treba se
predavjati.

K temu, da razvijam osebo, da v mojem
kletju dušeno in materialno ~~normalno~~
se giba ^{normalno} in' dejavno materije ne rade,
stuje sami hranili sok, potrebnim
Tudi toplote, za počivanje kraj, kje
je suho. Jas vramem si tedaj od zunanj
je materije sredstva: Vsem si vohino
nanosim si tem suho listje, makh,
i. t. d. kaspavalice, in obesim si živalje
ko kožo okoli trupla, in kakor tuj
ro to imam, mišlin, cubin in
cinim lahkeje, moja oseba postaja
harmoničnejša, z drugimi besedami,
ta živaljoka koža, ta vohina, to
suho spavalice postaja eden orga-
nini del moje osebe; gorje vsakemu,
ki mi to hoče vrti in postavljam
svoje, ^{zvojenje} da si to obdrujem. Ker dalje
po svoji skusnji ne najdem celo leto
in vsaki čas zunanji dosti hrane,
si nalivam ta čas, kedar ga najdem
ohilo, nekaj ra tisti čas, ko ~~ga~~ ne bom
mogel najti, hranim to, in se ga

5

veselin, ter dolim prilornost, čas tudi po,
 rahliti za kaj drugega, kakor samo za to, da
 isčem hrano. To elivans imetje pa mi ne
 da samo prilike, da moram vsaki dan jesti,
 nego to imetje mi daje tudi čutje radovolj-
 nosti, čulje dignosti svoje eksistencije,
 pravo svojo delo in sprevidnost; in
 karad tega kadem v obč bolj mirno
 in volil in delal. - Tavo si naprav
 vin pusiro, sekira, in cimvec vroja
 si moram pridobiti; tim več lahkeje
 si pomagam, tim večje čulje omaji
 močnoski; omaji veljavi; tim
 bolj spornavam svojo nalogo na
 svetu. Tim vrednejša in bolj spada,
nejša postaja moja oseba!

Tidno tedaj, da vsaki posameznega
 človeka ali osebnega bitja ne spada
 samo človeško trupljo in hrano, ktero
 ravno v živem, nego daje vsa druga
 materija, kolikor je za podvrsem.
 svojim namenom, jeden organični
del moje osebe, ktera materija je od
 mene odvisna, kakor jaz od nje.
 Kratkorečno: Vsa materija, ktera
je v moji lasti, ali vsa moja last
 je jeden organični del moje osebe, in
 ker brez zunanjih sredstev podutna in

in telesu hiram ali celo umnjem, je lastnina
moja tudi nepodni potrebni del moje osebe.
Čim več lastnine ima človeštvo, tim več je
človeško razvijanje sploh, a to naj vidimo
tudi po zgodovini, da je narodi tim več na-
predujejo in se razvijajo, čim več sporna,
vaasi vedno novih lastnosti in moči
umajnih reči; te reči svojimi nameni
privlačajo, ali jih spravijo v svojo last.
Vidili smo seduj, ktere duševne moči
in ktera materija spada pri konkretnem
bitju v jedno osebo, namreč prvi vse
moje vedenje in sploh ves moj duh,
kakor je raano v meni razvit,
in moje truplo, drugič pa tudi
vsa moja materija, ktero sem si pod-
vrgel v svojo last, pa tudi vse duševno,
kar sem si podvrgel. Kajti človek
je umoren, spraviti duševno
izvan sebe v umajnost, tam dušev-
no navezati, in ovo v taki obliki sam
v lastnini pridržati, ali drugemu dati
v last. — Le mislimo na knjige,
podahe, pogodlene instrumente in
na okusno okrasnje moje materialne
lastnine sploh. Ta del moje lasti ima
namen, mojemu duhu dati hranu, in
ga orivljati, je teduj ovo duševno, kar

je organizirani pa zunaj mene čreči del moje osebe. Kakor pa v konkretnem človeškem litju ne moremo ločiti duha od telesa, ker sta organizirano in jednotno zvesana v njem, tako tudi v lastnini; to je v zunajnem delu posebne osebe, ne moremo ločiti dušnega dela od materialnega. Knjiga, glasovir, padala ima tudi materialno vrednost, ako jo prodam ali natiskam, papir, ali namalano platno kot lakirane porcelin. V hiši, obleki, hrani čreči dušono, ako so te čreči okusno napravljene.

Ako tedaj rečemo, da je vsa moja lastnina eden organizirani del moje osebe, izrazimo z besedo lastnine sploh ves ovi izvan mo, tega telesa čreči organizirani del moje osebe. Nemo sedaj, ki česa jedna konkretna oseba obstoji. Vendar si pa ta dva organizirana dela moje osebe, ne morem misliti kot mutue razklade, nego kakor usčone in materialne moči, ki delajo organizirano v konkretnem litju, ki doliveajo življenje ad tega litja, pa jemu tudi dajajo živob in ovo razvijajo, in napravljajo mednejšo. Vidimo delati in gibljati se prvič tisto dušono in materialno, kar je notraj v jednem človeku, in pravimo temu sploh:

f.

življenja, vidimo pa tudi gibanje in delo-
vanje in delovanje vse lastnine, osiv-
ljanje od tistega konkretnega bitja,
ktero je dotični lastnik, in pravimo
temu življenju, ktero ima lastnina,
vzrastan na lastnika: gospodarstvo. —
Ločili smo pa zopet vse ovo giban-
je in delovanje lastnine od giban-
ja in delovanja tistega dušnega
in materialnega, kar je v telesu zru-
šeno, samo zato, da osebo bolj spos-
navamo in dobivamo pojme, v resni-
ci ne moremo jih ločiti. Vse življenje
konkretnega bitja sploh je, li rekel,
gospodarsko življenje, to je med sobno
organično delovanje in gibanje
človeškega konkretnega truplja
in duha in lastnine. Poglejmo le
nasprotno: molimo si živčnega
človeka brez gospodarstvenega živ-
ljenja, sedaj brez doli ktere lastnine
in cel, in porabil! Vidimo ga po
takem nagega, od mrasa se tre-
sajočega, ali v solnični vročini tpe-
čega, rutenastega, romaranege, bo-
lenege, — obupajočega in umi-
rajočega! Pa tudi gospodarstvo, to
je delovanje in gibanje lastnine,

in celo pojem lastnine neha in zginje brez
izvoljenja konkretnega bitja. —

Reči: brez človeka postajajo mitne in
raspadajo, in zopet so slabadaji v nara-
vi prosti elementi, zrak, voda, zemlja
sploh i. t. d.

1
Ako smo tedaj rekli zgoraj, da je
oseba organska zorenost dušev-
nega in materialnega v jednem
konkretnem bitju, vidimo sedaj
da ne spadaj k pojemu osebe samo
* človeške duševne lastnosti in njega,
vo truplja, nego tudi njegova last-
nina, in se dalje smemo reči, pojma
osebe ni mogoče ločiti od lastnine,
ali, oseba ne more biti in živeti sa-
mo zase, biti in živeti more samo
3
v gospodarstvu, to je, moja volja, in
moj čin upravljajo se v moji last-
nini, in vse vera moja lastnine in
v njih ležeči moči vladajo tudi ^{če} moja
5
volja in ^{če} moj drugi čin. Pri nahi se
pa mora, da ta čas ravne zopet
nekako samostalno duševno izvoljen-
je pri človeku, kedar on, že prvi
dozreva na tako stopinjo popolnosti,
da ni več igrača elementov, nego že
hoče njihov vladar, ni več prisiljen

vedno koncentrovati ose svoje misli
in djanje na materialne potrebe.
Tko sedaj iscemo po takih bitjih, ki ima
jo sposobnost, biti osebe, najdemo jo
sprva pri vsakem posameznem clovetku.
Kajli pri vsakem takim bitju je spo-
sobnost, biti, to je, svojo lastno voljo
izvesti, in po svoji prostovolji svoj
cin uresiti. Torej se prirava
tudi povsod, da v tem keri naloga
in svaha na svetu, da se vsak clovek
sprosto svojo voljo po vseh svojih
zmoznostih razvija.

Mi to resnico spoznavamo & besedami.
Vsak clovek ima poklic in pravico
biti in ziveti, kot oseba, in ker
osebno zivljenje brez radostujice
lastnine ni mogoce, moramo na-
daljevati, da je radnja svaha in poklic
ta, da tko vsakemu clovetku mogoce,
si pridobiti toliko lastnine, kolik-
or mu je treba, da zivi in se raz-
vija samostalno kot oseba, ali
kratko, ^{da tko vsakemu clovetku mogoce,} izvesti svojo lastno gos-
podarstvo, in si prigradovati
kar je jim treba. — Nekaj
enakega, pa ne tako obicnega iz-
reco Socialisti, s stankom:
"Delavci imajo pravico na delo." —

Tedaj je naša ~~svetla~~ ^{ne} svetli, da svet
človek ima svoje lastno gospodarstvo,
za svojo pravo ravnanje radostuječ,
ker le takrat, ako to ino je resna
oseba.

Sporna vsi tedaj pojem osebe, in
tudi jeeno obliko, v kateri se oseba na
svetu prikazuje, namreč ^v posame-
nem človeku, v pravi se se
ako nimamo na umu še drugih
oblik, v katerih se osebe kažejo, ali
v katerih bi se po človeškem razumu
osebe prikazati morale? Vemo te,
da je po konkretnih ljudeh, v katerih
dusevne in materialne moči, volja
in čin harmonično delujejo in se
gibljajo. —

Tri posameznem človeku vidimo celo
pravo ^{po} nepolno osebo. Vidimo posame-
nega človeka, kakor sporna z mirom
več reči, kakor se nauči vedno
več ^{in kakor si prigospodari vedno več} stvari, razvijati svojo osebo
in pridreči si več in najnik reči
v svojo last. — Na enkrat pa neha to
konkretno živeti, ta človek umre, in
s tem tudi izginejo za svet — ne celo, pa
po največjem delu, kakor se bo porneje
kazalo — dusevne njegove zmornosti,

in tudi hi njegova nabirana lastnina
hitreje ali kerneje zginula, ako neki dru-
gi ljudje si usvojili jo in podvrgli svo-
jim namenom, - vendar pa skoro vsik-
dar neha njegova gospodarstva, ker na-
vadno ni samo ednega nasledovca
v premoženje umrlega, nego jih je več,
tako, da se nabrano blago raznese, in
ker so nasledovci ali nasledovci
od prejšnjega človeka po celi individualno-
sti različne osebe, imajo tudi drugo
voljo, ter gospodarjate prav redkokrat
po enakem ^{2 prejšno osebo} naprej. Prav dostikrat vi-
dimo zato, da ti nasledovci potrosijo
in zgubijo kmalo to lastnino, ker nimajo
za umrlim predstovavcem iste skrbnje in
dusevnik amornosti, ktere so za to gospo-
darstvo potrebne.

Naj večja nepopolnost pri osebi posame-
nega človeka je tedaj ta, da obstanek osebe,
obstanek njenega dusevnega in gospodarskega
življenja, je odvisna od življenja tega po-
samenega človeka, tedaj to, da taka oseba
nima dolgega obstanka. Dalje pa tudi
vedimo pri osebi posameznega človeka,
da ima tukaj življenje in čutje, volja in
čin, izvirle iz jednega bitja, daje vse to, in tudi
strasti v jednem bitju neločljivo združeno, da tedaj
volja in čin dolita svoj značaj po jednega
posameznega vseh dobrih in slabi lastnostih.

Jednega posamesnega bitja, to je enega ^{človeka} samega
in posamesni človek napačno vendar
le ima pravo dosti slabosti, in pravo malo
usega tega znanja, kar je vse člo-
vestvo inna.

Posamesni človek tedaj je pravo primitivna,
prvotna oblika, v kateri se ooba na sveta pri-
kase.

Vidimo pa po ljudeh nagon in tudi
neobhodno potrebo k združenju
in tudi, da se ljudi zaredružijo. Vidimo
sprova združenje mora in kene. Kurušita
telo, pa tudi celo gospodarstvo. Vidimo
združeno voljo in čim misli in čuje;
obojin duh in čim prevlada celo gospo-
darstvo. Če umrje moč, pada stem tista
moč, ki odumraj pridobi blagor k gos-
podarstvu, ki ga brani, in zastopa
drugim nastopiti. Umrje rena, zgine
v gospodarstvu vacenost, snaga, in evan-
je na posamesne reci, zgine notrajna
tiba sreča in harmonija. Vidimo tedaj,
da sta moč in kene v kup jedna oseba,
ki dosti vrednejša in popolnejša od osebo
posamesnega človeka. Mnogi
filozofi trdijo celo, da za pojem
"človek" se ne radostuje moč sam, ali
kena sama, nego da se le v kup spolne-
jeta ta pojem, tu se rado voljujimo

/

inici, da mor' in rima v kup, se le spraviča celoto
in sistemo v gospodarstov.

Demodelje: Clovek ima v sebi nagon in neobhodo,
no potrebo do združenja. Opominjam na pojme:
familijo, občino, državo. — Na stran pustio,
si vse teorije vprašanja, kakor je država
nastala, vprašamo le: Je li država tudi
oseba? Da! Država ima lastno svojo
voljo, lastni svoj čim ^{tedaj} denotno skupaj delajoče
dusevno in materialne elemente, tedaj
mora država nekakša konkretna
združenost vsega ^{materijalnega in dusevnega} ~~materialnega~~ biti, ki oziroma
to dusevno in materialno, in ktera je sama
kopet oziroma od tega materialnega in dusev-
nega. Država mora tedaj biti nekakša
konkretno bitje, obstoječe iz olega dusev-
nega in materialnega, kar so posame-
ni državljani, ka vsi' jednoto oddali, in
kar se oddajajo. Ker pa na svetu kakša
obstoječa vsa združenost ne more biti sa-
mo po duhu in smislu, mora ta zdru-
ženost vsega državnega dusevnega in
materialnega tudi v materiji imeti svoj
izraz, svoje nemešništvo ali reprezentancijo.
Mora biti ka državno združenost kakš-
i' jaz' kot ovo sredstvo, v kterim se vse
niti združenje mora biti kakša srce, od
kterega kri odteka, pa vedno znova pri-
teka.

Vendar pa ta, jaz "ni" derraava, nego derraava
vedno ostane združenost vsega derraavnega,
dusevnega in materialnega, kar derraav,
gani za derraavno življenje oddajajo.

Taj vsaki derraavi obstojici, jaz "se" imenu
je tukaj kralj, tamkaj predsed,
nikx i. s. s.

Imamo torej čares popolno osebo:

Organično združenost dusevnega in
materialnega v konkretnem bitju.

Ta oseba je dosti bolj popolnejša kot
oseba posameznega človeka, ker:

1. Oseba bitje derraavno nikakor ni od,
nisno od življenja jednega človeka,
postavljen od življenja svojega re,
prezentanta, - nego oseba živi, dokler
obstoji združenost derraavnega, dusev,
nega in materialnega, tedaj tako
dolgo, da ljudje oddajajo dusevne in
materialne moči za derraavo.

2. Med tem ko je pri osebi posameznega
človeka volja in čin združeno v enem
človeku, tako da so tega lastnosti vol,
ja in čin, ter strasti, izvir celega
osebnega življenja in gospodarstva
vidino v derraavi osebi voljo, čin
in konkretno bitje vsako posebej
manifestirana, bi rekli ločeno, jedno

od drugega, ako ravno je v osem posameznem delu,
kar spada k deraoni osebi, zedendel volje, čina
in deraonega konkretnega bitja. Konkretno
bitje, zavednost samega sebe, reprezentanca
proti zunanjim, in notrajnim, častno
namestništvo, deraoni, jas, ueto je na,
infectivno v deraunem kucnem na
celniku; volja deraone se prikare v tistem
zastopstvu, ktero daja postave, in v ob-
stojicih postavah; cin deraoni pa se pri-
kare v organizmu uradnikov ali činov-
nikov in njihovem delu.

Eksekutivna oblast, postavodajja in
nacelnistvo pa se ne onejo vsaka pose-
bej kot ločni deli smatrati, ker
je jedno & drugin tako in organično
spojeno, kakor truplo človeka & duha.
Vobe postavodajevci izrečijo deraono
voljo, činovniki jo imajo izvršiti, po-
stavodajevci izreki pa se priznajo
se le takrat kot deraona volja, kadar
dohivajo ti izreki svoje znamenje kot
deraono voljo od nacelnika, & so jim
po pravilah obstojicih izjavljenim
in obrejenim. Nacelnistvo mora čin-
ovnikom derauno od postavo da-
javce izrečeno voljo oznariti, jim
izvršenje te volje veleli in na izvršen-
je te volje enovati, zato raj tudi

/.

načelnstvo mora spodobne činovnike ime-
 novati, ali vsaj od postavodajavcev samih
 uvoljine se dobiti. Načelnstvo ima
 dalje postavodajavce v glavnih zadevah
 za voljo vprašati, in mora skrbeti,
 da se volja v postavi obliki izra-
 zuje. Postavodajavci pa imajo
 koperel prečuvati načelnstvo, da čim od
 načelnstva razpovedan ne bode nav-
 skriš izvršeni državni volji, tako tudi
 čuvajo nad načelniki in imajo do-
 lociti osnovanju novih činov-
 nih organov, ter za nje odlociti pla-
 čilo. Činovniki pa med tem ko
 državno voljo izvršijo, tudi sami
 v malem krogu postave dajejo
 takrat, kadar za konkretni slučaj ni
 v postavi nič ni govoreno in imajo
 v majhnih krogih biti repren-
 tanca ali načelnstvo države, kakor
 temu nasproti tudi vsak postavo-
 dajavec, t. j. vsak državljan ima
 v sebi dolžnost podpisati činovni-
 ke pri izvršenju državne volje,
 pa tudi, kakor načelnik, sam
 zagovarjati državo in braniti pro-
 ti napadam i. t. d. / Kakor pa clo-
 vek brez dostojne lastnine ne

Min. Zisle!

Živeti brez
morej in prostega gospodarstva
nikdar ne more biti oseba, tako je tu
di vse o lepem deraonem organu,
mu govorijo, samo misel in fan
tazija, ako mi dovolj deraone last
nine, ako mi pametnega gospodar
stva. Ako deraono gospodarstvo neha
zgineti ob jednem deraona oseba, čim
boljša je gospodarstvo, v tem čim večja
in čim bolj porabljena so derao
na sredstva, tim dostajnejša in
rednejša more oseba biti deraona
biti, in le na podlagi dostojnih
deraonih sredstev mora se deraoni
organizem po zgornj narisanem
nactu razvijati. Vidimo dobro
deraono utrojeno čisto za temeljn
človeškega značaja: Človek hoče
prosto gospodariti, razvijati se
kak oseba, človek pa hoče tudi
koristiti se drugim, in v tem na
gonu k drevanju je nagon k ostar
janju popolnejših, bolj živčnih
oseb, v tem nagonu čisti temelj k
neskončnemu razvijanju človeškemu.
V deraoni pa imamo jedno obliko,
v kateri se ljudje kot nova oseba
koristijo, pa vendar ne tako, da bi

1.

osebnost posameznega človeka se vtonila in
zginula v višji družinski osebi. Recimo
lahko, družava je ena oblika tistih oseb,
v kateri se posamezne človeške osebe or-
ganizirno združijo, to je: človeško gospo-
darstvo in življenje ostane prosto, pa harmonič-
no urejeno po občini volji vseh oseb v
družavi, ali harmonično urejeno po
družinskih postavah. | Pogledimo še
druge oblike, v kateri se oseba nam
prikazuje, namreč društva.

Meden del društva ima za glavni prvot-
ni namen duševno, drugi ma-
terijalno razvijajo. Posamezni
ljudje se strinjajo po svoji volji za
nekaj namen, oddajajo za to nekaj
materijalnega in nekaj duševne-
ga iz svoje gospodarske osebe, dajajo
temu konkretno truglo v rastopni-
stvu in pučijo to duševno in materijalno,
organizirno in jednotno delo
vati in riveti za sahtevani namen.
Tudi tukaj je volja in čin organizirno
redreno v konkretnem bitju, tudi drus-
tva popreth so tedaj osebe. Te osebe so
tudi dolge trajajoče, tudi menitnejše,
in popolnejše, čim dolge se nahajajo
ljudje, ki temu društvu kot udeleženi

9

pri gospodarstvu bogatega drugega. Moderni ma-
 terijalnim to sporna, in vidi nevarnost pro-
 steo bogatemu, ako je vedno več proletaria-
 *ta. Če nje društva nadelnice za gospodar-
 stvene namene, in pravilo se je: Ker
 sedaj samo veliki kapital more konkuren-
 cija, ter se more samo z velikim ka-
 pitalom gospodarsveno napredovati,
 so ta društva nadelnice sredstvo, da more
 majhna glavica združena v veliko, de-
 lovati tako, kakor velika, in ta društva
 bodo tedaj ovirali temu, da bi majhna
 glavica bila porivena od velikega.
 Sedaj pa je že skoro vse slavno v tem, da
 je v tej argumentaciji sicer nekaj res-
 ninega, se več pa naprelega!

Če tisti more od svoje glavice ~~raz-
 deliti~~ več ali manjši del oddati za drugo
 namene, kteremu oddajšemu se vedno
 dosti duševne in materialne glavice
 ostane za prvotni namen, namreč
 za pristo osebno gospodarstvo. Kmetec,
 mali posestnik v obične lonič od
 svoje glavice premenil v delavnice,
 dakler ni svojega gospodarstva že tako
 razširil in poboljšal, da ravne v
 njem delajoče glavice že ni pravega
 prostora. Ker pa je glavica dvojna,

materijalna pa tudi duseane, - Kajti
pri organizirani rueri in delovanju du-
sevnega in materialnega v osebi mora
tudi dusevni factor pri gospodarstvu
biti eno vrednost ineti - moramo
karad svojega v prasanja o drustvu
nedelnice tudi vse osebe presoditi,
pri kterih v gospodarstvu duseana
glavnica prevlada, in moramo razst-
teh oseb v posebnem reci, kar je zgoraj
v obci o spremembi materialne
glavnice v delnice povedano.

Tisti, ki ima sicer malo ^{materijalne} glavnice,
pa tolikor duseane, da po poglavit-
nem, k duseano si pristo shodno
gospodarstvo varje in ohrani, lahko
adda ad materialne glavnice za drustva
nadelnice, ali sploh za podjetja, ne
od njega askrbjina. Za take osebe
je tudi ta pot, svojemu materialnemu
blagu dati rivoljnje, naj boljja,
ker niso sposobni in tudi v obci
ne utegnejo kraven svojih po naj-
vecem dusevni poslih sami
materijelno poglavitem gospodar-
stvu uoditi. Pri takem se tudi
neli mogla oseba harmoniino
razvijati, ker bi bile osebne rno-
nosti ravnoj pre-razlicnih namernih

razcepčine. Društva na akcije morajo
tedaj samo jednemu razmernemu prav
najhujemu delu tistih ljudi, kateri ima
jo najhujšo premoženje, konstitui; kakor
pa ta društva bogatim hasnijo, ni
namenjeno, tukaj pretresovati. Ven
dar pa ostane v gospodarstvu take
društvene osebe ista socialna bolezen,
kakor pri tem, posameznega
človeka. Društvena oseba obstaja
iz vsega materialnega, in ~~duševnega~~
kar sodelničarji za društveni namen
addali, in društveni raztopništvu je
kurnarji irraz in centralna kvera
in oriženje vsega društvenega.
Pa tudi pri tih družtvih je de
lavec ravno tako masina, kakor
v obče pri gospodarstvu posamesne
človeške osebe modernega veka.

3
Tedaj tudi ta društva ne morajo
sadržati tutega gibanja v ropadni
Evropi, vstopo kterega velika glavina
~~se~~ vedno bolj nakupiruje v rokah
posamesnih, in vstopo kterega sredni
za narod najvarnejši stan vedno
bolj se pomajšuje, in mora za
pustivši pristo osebno gospodar
stvo vstopili kot suam' delavec

1.

3
v gospodarstvo lagatega. Aho se temu
gibanju bitstveno nasproti ne dela,
pride človestvo scason v polojaj,
kteri je Anglikeni se jako ociten, namreč,
da ho lagati in uca no bolj sedel kakor
nad srelnim prahom, in kleri mora
matematično gotovo privoliti
socialne krvave revolucije, brez
dati te moze same kaj pomagati,
kakor vsa gospodarstva v obce
na čas kvariti, ne pa odraogati
alo.

3
Inamo pa trenu raupanje, na ne
kud rjivi napredok človestva, in
na to, da se svet ne bode vtanil v
socialnih kajih. Bitstveno sredstvo
raurati togibanje velike glavice
iz kleroga maršiča, bitstveno
sredstvo, pripeljati k temu, da mora
vsaki clovek (osiroma vsaki par
človekov) tuti oseba, lesi vsre
nem in lepem nagonu clo
večkemu k rursenju, in v tej
ucni resnici, da enako ^{bojilo} shvilo
rursenih, po jedni ideji dela
jocih ljudi more neizmerno
vec opravjati, kakor ravno
talikor ljudi, ako vsaki ra sedela.

/.

10

Ke zgoraj pogledana društvarinaja
 dosti koristnega, vendar pa pri njih
 posamesni clovek oddaja od svoje
 osebe na njo tako malo, da ostane
 posamesna oseba li' rekul se cisto
 izvan drustvene osebe, in da ima
 sploh drustvene oseba za posames-
 nega cloveka in njegovo raz-
 vijanje samo drugotni; sekundar-
 ni pomen, in to zato, ker zgoraj
 omenjena drustva so samo strajena
 za specialne namene.

Ali pa ne bi mogli gubeje od svoje
 osebe vec oddati v jedno drustvo,
 ali ne bi moglo drustvo bolj inten-
 zivno obseci vec posamesnih oseb,
 tako, da bi od njihove volje in cina
 dosti vec kakor sedaj delalo ~~drustvo~~
~~taeno~~, in sicer harmonicno, or-
 ganicno zdruzeno? Na primer, vi-
 dimo posamesnega cloveka se
 truditi in delati, vidimo ga na-
 kupovati potrebni stvari, prodati
 pridelke. Isto drugih kraven njega
 ima isto delo in trud. Ker pa vsa
 ta ^{delo} dela je uspeh majhen, ako
 ravno je trud bil velik, in casa

3

1

mnoogo poratjenega. Ako bi bilo vse
velo teh sto ljudi združeno v parne
nemredu, bi uspeh tega dela bil mo-
go večji, akoravno ne bi treba tendar
nikdar biti takšen, kakor pri po-
samesnih ukup. Kupovati
in prodati pa lahko mora
jeden človek, na uveljavljeno - skoro
v istem času, kakor se porabi,
ako uveljavljeno sto ljudi ide ob jednem kupo-
vati in prodati. Vrh tega se
živijo več ljudi s tem, da tej stotini
posamesnih ljudi prodajajo, i. t. d.
Ljudje zdaj se precej spornajo hasen
teh radnjih društev za konumicijo.
Se je mnogo tucih društev osnovan-
nih, ktera kupujejo po velkem
za vse svoje društvenike živijo -
pa tudi se obliko in druge potrebn-
osti. [Naj lepsi izglede temu je men-
da društvo za konumicijo uradnikov
v Londonu.] in tako ne baje
tako združeni ljudje, pitati jedni
nepotrebni od trgovca. - Potreba
za taka društva in vobče za bolj in
kucivno gospodarško združenje med
sehaj velja za tako imenovani
"sredni stan", sedaj za tiste ljudi;

je urrok, da delavci med seboj ved,
no racnejo bolj čutiti potrebo,
združili se v jedno telo, napravili
blagajnice za skupne potrebe, in
si prigrupodarili skupaj kakvo
premoženje, v obče napravili iz
posameznih brezosobnih delavcev
jedno društvo, ki ima vendar
svojo voljo, ktera skupnost je
tedaj zapet o seba. Pri tej
društveni osebi vidno v obče
jednočudno prikaren, namreč,
da med tem, ko posamezni delavec
po sedajnik razmerah ne more
veljati kot oseba, ker je, bi
rekel, igrača v rokah podretni-
kovih, vendar skupnost tacih de-
lavcev, si v navadno pridobiti
osebnost, to je ključna in organ,
sivane skupnost iz delavcev je
navadno zmorna, spravi iz
svojo voljo, doveljav nasproti
podretniku. / Kuisanje placila,
pomajnanje vsakdanjega delovanja,
i. d. / V delavcih, sprevidajočih
svoje nenaravno stanje zbudi
se namreč sprva to čutje, da vsaki
za se ne more si stanja poboljšati,

/.

3

in tega izvira medsebojno razumevanje, - in
 sedaj ravne boj s podaralniki, - kar
 je prava prava prvotni namen
 delavskega društva. - In to je naj
 menitnejši, naj varnejši in naj
 resnobnejši del celega socialnega
 upravljanja; kaj med delavci in med
 podaralniki, in ta boj je trin nevar
 nejši za podaralnike, čim bolj so de
 lavci med seboj organizirani,
 to je, čim bolj razvita je osebnost
 njihovega društva, in ta organi
 zacija mora pri delavcih čim bolj
 rasti, čim več so podaralniki njim
 nasproti tihovani in tihovani.
 Če hujši in nevarnejša mora ta
 borba biti, ako tudi podaralniki
 med seboj zoper delavce se adri
 cijo, ker to mora pri sprevidnih
 delavcih imeti za posledek, da
 se tudi uedno ued delavcev raz
 licnih podaralnikov adri
 zoper nje, in si nova morajo
 jim nasproti postaviti se v boj.
 Seve, da je pravo lahko razumljivo,
 da pri tem boju, se dostokrat
 prestopajo črtaone postavke, in
 da lo pri tem, uedno rascalo pre
 vranje postao, čim hujši je boj

3

/

in se smo videli tam in tam, da so se prav
terko dali zacas radusili socialne punte.
Kako bo se mogel boj med delavci in
podvzetniki uredno urediti? - Ali
z ostriimi postopami, z silo in steno;
da je vedno pripravljenih dosti voja,
koo in strelnega praha? Nikakor
ne! Bila bi delavcem sama ucila se
kolje organizirati; pa kolj sprevidno
in tim gotovejse postopati, in akoraa
no trpijo delavci pri tej borbi dosti
skode, vendar tudi skoda na strani
podvzetnikov, mora biti tudi neimer
no velika, akose pomisli, da delavci
delajo v podvzetnikovih fabrikah, in
da delajoji z nevoljo, tedaj tudi z majn
so porornostjo in urnostjo, ali celo
notvoljajoci celodelo, morejo pod
vzetniku dosti kvara narediti.

Pravanje o koncu te borbe beri v
pravanju o izvira in usroku te borbe;
ueo usrok te borbe pa je, v tej nenaravni
prikasni, da podvzetniki; akoravno
delavci v jednem velikem gospodarstvu
in jim dejansko skupaj delujejo, ni
po notrajni organizaciji celega
tega gospodarstva zdusen z delavci
v jednem drustvu, podvzetnik in delavci,

3
Ki so po dejanskem položaju jedno gospodarsko
čivljenje, niso skupaj ena oseba, nego
ravno nasproti podvzetnik dela tako,
da je njegova volja in čin, ki li' mo-
ral ponaravi isli' biti s voljo in či-
nom delavcev, ne spostuje v delav-
cu cloveka kot osebo, imaga kot
5 eden del svojih masin, ne mara v
ulice za njegovo blagostanje, in mu
kara * direktno ali indirektno svoje rami-
cevanje. Zatoraj pa delavec ravne sovra-
šiti svojega podvzetnika, stem tudi pod-
vzetje, v katerem sam dela. Volja in čin
podvzetnikov je tedaj delavčevj volji
in činu nasprotno. Konec socijalne
borbe bo takrat, kedar družtos delavcev
svojim podvzetnikom se združi v
jedno gospodarsko osebo, tedaj takrat,
kedar bo pri podvzetju delavec v jedni
ali drugi obliki mogel svojo voljo
in čin v veljajo spraviti, da bo dela-
vec imel pri podvzetju raven
podvzetnika odločiti kaj o delovanju, da
bo od delavcev svoj voljni odbor celo
delično gospodarstvo mogel nekako
nadzoriti, račune pregledati, in da bo de-
imel delavec od delička iz tega skup-
nega gospodarstva s svojim delom
primeren oddelek. U zapadneji Evropi

mora tedaj odpravilno gibanje zoper
socialno nesrečo biti najbolje tole:

(3)
Vsem prostim, pa ~~socialnim~~ srednim
stanom morajo se ljudje en in iste
ali enake obrtnije za organsko kupo
delovanje združiti; sedajni delavci
in jim službo dajajoči podvzemniki se
morajo vedno bolj bližati tako dolgo,
da razumivši, da so interesi delavcev
in podvzemnikove iste, harmonično
delajo v skupnem gospodarstvu.
Da se to zgodi, je treba omika, in
sicer ravno tako pri delavcih, kakor
pri podvzemnikih in pri ljudih sred-
nega stana, ker po temeljnem pre-
mišljevanju bodo morali vsi spor-
nati, da si naj več samemu sebi
koristim, ako pospešujem blago-
stanje svojih tovaršev, in obeno
blagostanje sploh.

3
Teme nasproti dela egoizem posameznega
človeka pri konkretnih vprašanjih, in
egoizem bogatega stanu v občini, in
ker smo ^{do} sedaj videli, da se nikdar se
ni nova, tiste naše stare urede
razvrščala ideja, običnem praktič-
nem življenju ne omariča brez dosti
krvi in boja, tudi sedaj težko
moliti, da li se v razpadnej Evropi

3

1871

socialno vprašanje rešilo v miru, akoč
 no amika in porazum tega vprašanja
 raste. Nemško-francka borba 1870 in
 1871 je nam zapet karala, da tudi jaiko
 omikani gnoje so zgulili objektiv-
 nosti, ker je obrast, častilakomnost
 in egoizem sploh prevladal nad
 ravnim razumom in nad pravič-
 nostjo.

3

Poglejmo temu nasproti istočno
 Evropo, Slovansko, elasti Rusijo!
 Vidimo tam ljudi iste okolice in
 istega roka od leta do leta lepo razvšeni
 pri skupnem delu. Ljudje, vidariji
 jedne okolice se pogajajo s sistemom,
 ki hoče, hvo ineli, delajo skupaj
 in razdeljujejo izpogojeno plačilo
 med seboj. ^{Minajo} Pot posrednika nobe-
 nega podvetnika, ki bi jim tako
 evanega, podvetniškega dolučka
 adovel, delavcem pa samo plačal
 nepan, takomalo, kakor se le da.
 Take ^{artile} ~~artile~~ nahajajo se pri vseh roko-
 delcih, in razvšenje ne obseje samo
 produkcijo, nego tudi lastno kon-
 sumacijo, sedaj nakupovanje civica,
 stanovanje in s. d.

Enaka prav varna prihranjen je
 tudi pri kmetih. Ne kmet varni,

/

3
nego občina je lastnica vsega v nji
čez čega kmetovega zemljišča; —
Dobivajo prebivalci posamezne zemlji
ke kose samo za nekaj let k vrian
ju, potem se vse znova razdeljuje.

Dasti se potresi je povsod, ali je ta
medla dobra, ali se li morala
čin preje ko mogoče popravi,
ter zemlja se razdeliti?

Dobro, mislimo si, da bo občinska
zemlja razdeljena, in vsak kmet
prati posestnik svojega kosa.

Obitnija tuda na Ruskem rastla
kapital bo veliki; kakor nikjer
na svetu — varen mo si tedaj
nej bolj obitniško Angleško ca
light. Adam Smith re pravi,
da je število zemljo posestnikov
pačlo na Angleškem od 20.000
na šesti del! D'Israeli je v ne
kem govoru rekel, da se je pri
precentvi clega Angleškega
v 821 kuparijah na čerli na
hajalo ca 3000 hiš manje, ko
preje, vendar pa ca 16.000 več
prebivalcev. —

H. C. Carey pa pravi temur kon
trast: „Stan kmetstva je ponos
dele.“

Isti urroki imajo iste nastatke: Isto
je nakupljenje kapitala in an-
glerka obrtnija univila „ponos
anglerke derile“ - svet angleškega
naroda - to je kmetijski stan, ki
rekel sredni stan, ^{onda} bo Ruske glavo
3 nira gotovo tudi imela to moč, odkupili kmetu
vse to, kar si bogatin želi, in is prostega, svoje
osebnega kmeta napraviti delavca, rakup-
nika, kolona -; agrarskega suvnika -; in
tako bo jedro, in naj bolj živ vrd celoga
naroda, - kmetstvo tudi ostraplino.

3 Tolikor je tedaj gotovo, zapadno-europejski
življ je za maloposestnike jako nevaren,
pogubljiv, - ako se sosedni maloposestniki
ne vedo pametno koreniti.

Poglejmo si tedaj ruskega kmeta!
Pravijo vsi, poljedelstvo je tam ranemar-
jino, deloma sicer ravolj nevelnosti
kmetov, naj več pa ravolj tega, ker
nobenemu ni prijar, poljedelski kemljo,
za vso prihodnost, ker si je vsaki v svesti,
da porneje dobi to udobreno kemljo drugi,
on pa raper slabot, mda tedaj ta korunnem
pri kemljisčih je greh raper tisti na svetu
naj poglavitejši factor, kateri je vis mo-
vons, oživljajoča moč, vsega delovanja
in napredka sploh, namreč da je ta korunnem
kem greh raper človeški egoizem, ali isto

Drugi besedni rečeno: Blagostanje pri posameznem človeku, in tako občno blagostanje je samo tako dolgo mogoče, dokler je vsakemu dana, to kar dela in si razlasi sam, ali z svojimi služabniki, edinemu sebi neposredno usvojiti, in neomejeno pomnožiti svoje bogastvo. To je svoj čas veljalo pri izvedenih narodu gospodarcih kot allsioni, vendar izvedeni rečajo več ali manjše začnejo dvorniti nanj. Vidijo, kakor se birkel po nekem instinktu delajo asociacije, društva za v skupno gospodarstvo, in vidijo, da posamešno sedajno brezobzirno gospodarstvo ovira svobodo, razdeljuje ljudi v pre-bogate in popolnoma revne, in se celo tako, da samoprav majhni oddelek ljudi se steže med bogate, in da ta nenaravni stan ima strašnih nevarnosti v sebi, in ne bo mogoče obstati. Vidi se tedaj, da egoizem, kakor ga rečajo v modernem svet razume, to je slepa samoljubnost, se kurjuje in pogubi na radnje samega sebe, in ta moderni egoizem ni čmoren, privedi k srečnemu stanju človeštva. Tendar pa rečemo, da egoizem je najvažnejši izvir vsega truda in delovanja, in tedaj vsega napredka, - ako tedaj v modernem svetu delavec ni mogoče s trudom in delom pridobiti si tako blagostanje, nego ako delavec trudi delavcu samo vsame

moč, padaja blagostanje poduzetniku, potem mora
 pri najvarnejšem delu vsega človeštva, - pri delav-
 cu nekati Guberer dodela, in volja, truditi se,
 ker se rad usi upanje, doseči lastno blagostanje
 s tem trudom in delom. Delajo samo ravolj
 krute sile, da ad lakote ne umrejo, narasča
 vse do poduzetnika, nagon, uničiti njegovo
 blagostanje, in poduzetnik se propriča na
 radnje, oaj bil prav bedasto. egoističen o tem, da
 je poskusil svoje blagostanje doseči z kaliran-
 jini ovih, ki pri njim delajo. Tak egoizem
 tedaj udari samega sebe, ni več egoizem, ker
 dela pravemu dolgo trajočemu blagostanju na-
 sproti. Tedaj je treba vsakemu se bolj egoistič-
 nemu biti, to je biti osebičen z razumom.

Razum pa kaže delavcem, da je nespa-
 metno, da bi stotero od njih bilo masina
 brez osebe, jeden pa njih diktator, ra-
 zum poduzetnika kaže, da poduzetje hia,
 dokler je razmera med njim in pri-
 njem delajočim samouvestnim lu-
 dem nenaravna tedaj, da je treba
 take organizacije med tema dvema
 strankama, da se usi čufijo pri
 poduzetju ^{pri tem} ~~gospodstvu~~ ~~gospodstvu~~ ~~gospodstvu~~
 gospodstvu, jednega duha, tedaj da
 bodo ^{vkup} ~~edna~~ oseba. Razum, ali recimo
 egoizem kaže hirajočim posameznim
 ljudem, srednega stanu, kteri se

/.

enakega gospodarstva, na jedni strani, da ves nji-
hov posamesni trud in delo jih ne more rešiti
pogube, na drugi strani pa, da 100 pridno pa
vsaki posebej delajočih ljudi ne more ~~stotine~~
tega ustvoriti, kakor ista ~~stotine~~ ljudi
v parnetno urejenem skupnem delovanju.
Ravno egoizem kaže tedaj ljudem srednjega
stanu, ki vsaj se združijo in egoizma tudi tega
ti ljudje, združiti se po celnem gospodar-
stvu v jedno visjo osebo, v kateri vsaki tudi
lahko more svojo lastno osebo prosto, pa
v mejah od društvene narave prepisanih-
k svobodo istopa in društva in po takem
k svobodo, irstopiti in teh meji - razvijati.
Terave, da dosti ljudi skoro nepremagljive
so pri tem, majnkajoč spoznavanje cele-
ga položaja, in pomankanje - raupanja
jednega do drugega in prav dosti krat tudi
pomankanje postenosti. Te pomank-
kljivosti so poglaviti urrok da v zapadny
Evropi Proletarstvo se vedno se širi, in da
se glavni in bogastvo spleh vrokah po-
samesnih se vedno bolj nakupiti.

Urnino se rodaj k Rusiji, k Slovanstvu:
Delavci stan vidimo po narodni segi
po svoji naravi, po svojem instinktu
združeni v artelah, in v obci se jim ne
godi slabo, pa imajo lepo prihodnost,

čini boljše bodo izvrjeni udobnih solah.

In kakor je preje rečeno, tudi pri zemeljskih posestnikih srednjega stanu, pri kmetih uvidno o kupnozemeljsko lastnino po občinah.

Vrarnemo v smislu je no občino, stvrlino si, da več delj občance porna narodnogospo, darski poloraj v rapadni Evropi, ni tudi nastedke, kterih ima gospodarstvo posamesnega, nameričavno tako dobuh kakor slabih. Uprasa jino: Bode jim dober rasum ali lastni egoizem karal, pomemati ra, paeno Evropo, ni rati naroditi občinskorem, go? Vejo, racasno more to dobro liti, pa pelje k propadu kmetovim, tedaj k propadu narodovim, k raselivni naroda ologatine in proletarje.

Kaj pa pomyja temu nasproti ta agrarski Komunitem?

Ker so občani toliko sto let pridensali skupnost lastnine, ker niso te skupnosti začeli razepati, ako varno jim je poseđaj, njih postavah mogoce, ker dalje vsaki občine ve, da mu pravica do jednega zemeljskega oddelka ne zgine, ako tudi radosti let svojo občino raspusti, ker se nadalje ravno prešivalci jedne občine kot navadno izvrjeni v jednem in istem delu

/.

3
Tudi pri obitnijskih delih. Nes. dolgega pre-
misli vanja in ~~in~~ potrosovanja zdru-
žijo, se vidi, da je urseh občanov več ali
manjše rivi cut, da so udi jednega gaspo-
darkega društva, da soudu jedne više osele,
ktera obse^{skoro} celo njihovo gospodarsko živ-
ljenje, da se cutijo več ali manjše kot udi
jednega skupnega gospodarstva.

Kdrušeno gospodarsko življenje pri Rusih
obstoji. a koravno društveniki menda
se niso si rvesti velikega pomena
takega gospodarstva.

Prasajino: Ali ni izdelnih fak-
torjev, ki bi pri komuniji re-
meljskega posestva nagonili vsa-
kega sodelovalca delati tanoma-
ljivo na polju, kakor bi polje na
vselaj bilo njegovo?

Meslino si občino, v katerih je
ravno omikarnih ljudi. Presnira-
rum ho pokazati, čim bolj bodo
obdelovana vsa občinska zemljišča, tim
več koristit ho imela cela občina
in zato vsaki občan.

Čatoraj razum občinom kaže,
use sile napenjati, da se zemlja
plodovita napravi, in ker pri
razumnih občinah ta resnica

/.

in potreba kmalo mora postati izraz občnega
in njenja občinskega, morajo tudi lemi občins
ki noje, pasti v obino raničevanje, in kma
lo si bodo občina izbirala izmed sebe morev,
ki bodo imeli oblast, primerno kar novati
dragive noje.

Praven trdnega varuma pa je drugi
za napredek take raduge delavoci
factor, čulje. Ključati je treba med
občaniré obstoječo čulje združenosti,
Guberen do svoje matere občine, poroc
na domaco občino. urajimnost ob
čanov med seboj, častilakomnost za
napredek domače občine, občinski
patriotizem. Takšno čulje urajimnosti
je dveeno na svetu pravo varni factor,
to čulje urajimnosti derri v kup daja
ve, infitiv in to učkrat imel vseh,
da se je posamesni čitoval v prid
narodu, lasti v prid domačemu kra
ju. To urajimnost derri v kup po
jasko armada, pa tudi posamesne polke
in kompanije, in ravno pri majn
sih v jaskih dobro vodjenih turnah
je lahko opariti ponos vsakega pa
st^{prodati} njak na svojo turno, solidarnost
medusemi vojaki, medsebnost
čitvoljubnost (esprit de corps).
Teda j duh urajimnosti, pri občini dobro

z bujin, more lahko prav lepo sodelovati na
lepo blagostenji cele občine in njenih
prebivalcev. To čuti se bi se pri vsakem
občanu moralo prav v mladih letih, v
šoli se gojovati in oblikovati ravno tako, kakor
koreninosti.

Dobri poravnani občani in njihova
ravna uspešnost pa jih tudi mora
učiti, ne samo marljivo obdelovati ob-
činska zemljišča, nego tudi delo s pa-
metjo početi, točaj tako, da to delo
najbolje izdatno. Razumijim ko
velik razdelitev delovanja, in na
skupnino in praktičnih masin.
Cela občina si lahko na kupi masine za
obdelovanje zemlje, masine za irmla-
tenje žita, masine za mletje,
med tem ko posameznemu v občini
to ni mogoče. Menja bo ta blagonos-
na resnica, da pametno razdelitev
dela med mnoge uspeh vsakega dela
po stokrat povekša, pripomaga,
da se bo dosejajna splosna razdeli-
tev zemlje med občane zato, da
vsaki posebej svoj kos za nekaj
let obdeluje, polagoma razpa-
stila, in da namesto tega bodo
s časom občani skupaj vse ra-
sete obdelano zemljo skupaj.

/

z masinami abdelovali, in si se le razdelili
zito in pridelke sploh, - to rno jih spraviti
dalje k temu, da bodo skupaj na lastnem mlinu
jeden del zita zamleli, in se le moko in odpadke
razdelili, - dalje, da bodo skupaj trčili s pri-
delki, ratoraj tudi skupaj si nakupili
tako jim potrebno blago, kterega v občini
nimajo. Iz takega ukupnega abdelovan-
ja občinskega zemljišča mora izvirati, da
občani si prihranijo dosti časa za druge
reči. Dobiyo čas, učiti se vaki za se in
skupaj v društvih raznih namenov, v
solah za odrasle i. t. d. Morejo se rodaj
izuriti v obrtniških umetnostih, in
dobiyo čas za obrtniško delo. Delavci
istega obrtniškega dela dajajo v kup od
svojega denarja, kogata občina jim
posadi k temu tudi nekaj, in os,
nujajo ji fabrike, ktere je lastnina
teclavoske skupcine, ^{in ktera} in nema pad,
vsetnika, ki bi naj več dobilček
trodajočinu delavcem odresl.

Vendar v takem občnem društvu, kjer
posamesni clovek že prav veliko del
vsega čusevnega in materijelnega
oddaja v viso občinsko osebo, se ne
uniči in ne zgubi prostost pasu,
mesnega, ali spleh posamesna oseba.
Premakljiva premoženje je njegovo,

nikdo mu ga ne sme vzeti. Hiso si sme postavili toliko in toliko veliko, tam, kjer sam hoče, pa sprivoljenjem občine, da ne bi bila postrojena tako, da bi občini iz tega sitnost in škoda narasla. Hiso si bo vsaki rad opešal in skinečal, tudi vrtič poleg rad obdeloval, ker ne, da ^{sega} mu ne more vzeti nikdo, dokler jih sam ne zapusti, in ker ve, da zapusti, si svojo domačo občino, kar mu nikdar ni robranjens, ga občina ad, škoduje za hiso.

To je slabo zdaj se idealne slovenske občinske družbe, - nekaki ideal više društvene osebe, ki odpravljajo proletarizem, in vladanje lenega kapitalista nad margjivim delavcem, ki odpravljajo tedaj sušnost, in trinoštev, ki more, da vsi mu svojo voljo in čim, in vsakega posameznega človeka na pravili osebo, zatriati zavist, skopnost, lakomnost, in sluditi lu, heren do druziga, zampanje, svetolo in pravičnost, v tacih združanjih hode človeštvo se le, ki rekel, neumrljivo in v stano vasei za zdaj se nesprevid, Givo popolnost in močičnost. Vise sem se raketel, kak je bil namen, zapustil sem realnost, in menda se m. se

1/2

ne kako zgnubil v idealizmu. Pa nič
ne bene vsaj ni pravega napredka,
ako delajoci ne vejo za kateri naj
nji namen delajo. Ideal mora biti
pred očmi, ne zato, da bi se dosegel,
ker ni mogoče, pa zato, da se mu
bližamo bolj in bolj. —

Jedno kruski občini se enkrat na
zaj, — pa ne kruski kmečki občini
in amikarini, si svestimi občani,
ker tako se zdaj menda ni, /? /- nego k
takšni; kormišno je zdaj v obič. —

Občanski kmet se ^{prešen} kornaj ad surino,
sti sredne zgodovinske dobe, si se ni
svest samega sebe, se si ne ve pomagati,
gati, ako ga čino unita goljufu, se
se da tudi tepati, ne ve pisati ni brati,
ne ve kaj se okoli njega godi, ali pa
vidi vse okoli sebe skor pravo temno
srkalo. Ne mara za blagostanje, ker
nima upanja, je došči, dela ravno
tolikor, da se preživi. In vendar tiči
v tem kmetu bistri um, je v njem
globoka gubren do domovine, ktera se
da lahko zbuditi, leži v tem kmetu
globoko čustvo naravnosti in bratov
ske urajimnosti s svojimi občani,
ki v njih skupaj na istih občinskih
tleh dorasčajo, delajo, tepijo, se torijo,

in skupaj se uselē - ako jeden kaj ima je drugi
mu drag gost, kteremu podari naj boljšo,
~~kteremu~~
~~kteremu~~ baje, dohler kaj ima, tudi se ni
nič, pokazata blagostanje svojega
so-občana, vsaj reneji mu se ne more
ocveti, in vedno vsaki svojenaki
del. —

kezi tukaj ptodovito polje, pa ni na
sajeno: seme je lahko dobro, mogle bi pa
tudi biti slabo, in kterega ne bi prira
ste žlahtni sad.

Šterimi sredstvi se bo mogle videti
v ruskega kmeta Gubersendo mogle,
uasti, do umre in varne odlaonosti,
čeli jas to htet učiti, ki to lila velka
predornost, to delo spada na vrobra
ženi del ruskega naroda, ki svojega
kmeta, in njegove razmere bolj poznajo
nego jas. Da so sola in društva za
paenki in vrobraževanje odraslih
prova sredstva, to se izreči lahko, ven
dar pa ho objanem treha, učiti na
useučilščih in posebno v učiteljskih
solah in časopisih. ~~Draven~~ usch drugih
znanosti, in zraven obrtnjskih vednosti
tudi znanost solčinskem komunizmu
in oedlavskih društvah, oartelih, in
treha bo uvediti v občinskih solah
nauk o dolžnostih in pravicah občina

proti občanom, obraje na skupni in-
tekt, in na skupno delo. Treba lo občino
hvaliti in odlikovati take občine, ki
so naj bolj delavne in ki naj bolj na-
predujejo, treba lo morda, ako se pri-
pomi ali drugi občini napredki in blagostanje
na temelju takega občinskega rusenega
sioljenja prikazé, privoditi veljane možj
drugih občin, da pogledajo ves ustroj
in narede, treba lo, da sprva derseve
in društva, na up dajajo občini ma-
sine za poljsko obdelovanje, tako, da
mora občina vsako leto nekaj ad
skupine odplačati, ker poruje lodo
je privatni ljudje radi na up prodaja-
li občinom takeh masin. -
Morda se mi lo moglo spravo očitati,
da se iz mojega opisovanja ruskega
kmeta vidi, da njega prav slabo poz-
nam. - Nojé! Pendar pa molim,
da precej dobro vem, kaj so orteli
in ruska skupna zemeljska lastnina,
tudi je gotovo, da ruski kmet ni
tako strahovitro oseben, kakor je
vsak german. Po mojem dorocanju
je naravno, spadljati, naj se
zida poslaže naprej na temelju danik
obstoječih faktorjev, predrno pa
bi bilo, siloma porusiti tla, raz

cepiti zemeljsko lastnino, zadušiti ob-
stoječi v narodu društveni značaj
in nagon.

Prinapredovanju po zadnji poti bo
velika glavna pozila kmeta
kakor v zapadni Evropi, po pravi
poti bo narasčal pri občinah
duh vzajemski, se bo razvil ponos
na občinsko blagostanje, bo
zavlelo blagovosno krepenje med
občanami, prekosilijedna drugo
v napredovanju na duševnem
in narodogospodarskem polju.

Le po tej poti mora biti rešeno
socialno vprašanje, — namreč
na podlagi ustrojenja več in
očeje zveze posamesnih ljudi, na
podlagi društvenskih ^{obavestobnih} _{gospodarskih}
oseb.